

PM Rotel VIII (Dnr KS 2020/1012)

Ökad rättssäkerhet och snabbare verkställighet i internationella familjemål (Ds 2020:18)

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid den 4 december 2020

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

I juni 2019 antogs i EU en omarbetad förordning som gäller frågor om äktenskapsskillnad, föräldraansvar och internationella bortföranden av barn. Förordningen blir direkt tillämplig i Sverige och andra medlemsstater i EU, men kräver kompletterande svenska bestämmelser och författningsändringar.

I departementspromemorian *Ökad rättssäkerhet och snabbare verkställighet i internationella familjemål (Ds 2020:18)* lämnas de författningsförslag som är lämpliga med anledning av förordningen. Förordningen börjar tillämpas fullt ut 1 augusti 2022.

De förslag som lämnas i promemorian har som huvudsyfte att anpassa svensk lag till förändringarna i den så kallade Bryssel II-förordningen och handlar i huvudsak om korrekta hänvisningar till den nya förordningen. Genom den nya förordningen stärks barns och föräldrars rättssäkerhet. Det införs en allmän skyldighet för domstolen att låta ett barn uttrycka sina åsikter och att beakta åsikterna i förhållande till barnets ålder och mognad. Alla avgöranden om föräldraansvar görs direkt verkställbara i andra EU-länder och informationsutbytet mellan medlemsstaternas myndigheter förbättras. I ärenden som rör tillämpningen av 1996 års Haagkonvention, som gäller bortförande av barn, föreslås också att det införs en möjlighet för socialnämnden att höra barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Socialnämnden i Stockholms stad utgör fortsatt reservforum för de fall där ingen socialnämnd kan identifieras som behörig.

Justitiedepartementet har skickat promemorian på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Stadsledningskontoret bedömer att författningsförslagen som föreslås stärker barns och föräldrars rättssäkerhet.

Socialnämnden anser att det är av särskild vikt att implementeringen av författningsförslaget innefattar ett praktiskt stöd i att barn skyddas i sitt deltagande.

Mina synpunkter

Jag ställer mig positiv till de föreslagna författningsändringarna som bland annat tydliggör vikten av att inhämta barnets inställning i internationella vårdnadstvister och som bidrar till att harmoniera medlemsstaternas regelverk. I de speciella och ofta uppslitande omständigheter som en internationell vårdnadsvist utgör är det särskilt viktigt att göra det möjligt för barnet att känna att han eller hon kan göra sin vilja känd, och att barnets bästa beaktas. Jag instämmer med stadsledningskontoret i vikten av att barnets eventuella behov av skydd tillgodoses, så att barnet i praktiken har möjlighet att uttrycka sin vilja utan risk för hot eller våld.

Socialnämnden i Stockholms kommun behåller sitt ansvar som reservforum i fall där ingen socialnämnd kan identifieras som behörig.

Jag vill i detta sammanhang peka på den roll som överförmyndarnämnden i Stockholm har som reservforum i internationella förmynderskapsärenden. Överförmyndarnämnden har för egen del utrett frågan om Bryssel II-förordningens tillämpbarhet på förvaltningens tillsyn över förmyndarskap och gör, liksom promemorian, bedömningen att förordningen är tillämplig på dessa ärenden. Det betyder, enligt nämndens bedömning, att hemvistprincipen fortsättningsvis ska tillämpas som huvudregel. Ansökningar i ärenden där underåriga har sin hemvist i annat land som tillämpar förordningen ska alltså avvisas med hänvisning till att nämnden saknar behörighet.

Samtidigt finns det ju fall där personer som inte har hemvist i Sverige ska få en ställföreträdare utsedd i svensk domstol, exempelvis om det krävs för att förvalta en bortavarandes egendom, eller ta till vara en arvslott när arvingen vistas på avlägsen ort. Föräldrabalken gör här ingen åtskillnad på huruvida den tilltänkte huvudmannen är minderårig eller inte. Tillsynen utövas i dessa fall av överförmyndarnämnden i Stockholm.

Regeringen bör i ärendets vidare beredning se över och förtydliga Bryssel II-förordningens tillämplighet på internationella förmynderskapsärenden och huruvida föräldrabalken behöver harmonieras med EU-rätten.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 25 november 2020

JAN JÖNSSON

Bilaga

Ökad rättssäkerhet och snabbare verkställighet i internationella familjemål (Ds 2020:18)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

I juni 2019 antogs i EU en omarbetad förordning som gäller frågor om äktenskapsskillnad, föräldraansvar och internationella bortföranden av barn. Förordningen blir direkt tillämplig i Sverige och andra medlemsstater i EU, men kräver kompletterande svenska bestämmelser och författningsändringar.

I departementspromemorian *Ökad rättssäkerhet och snabbare verkställighet i internationella familjemål (Ds 2020:18)* lämnas de författningsförslag som är lämpliga med anledning av förordningen. Förordningen börjar tillämpas fullt ut 1 augusti 2022.

De förslag som lämnas i promemorian har som huvudsyfte att anpassa svensk lag till förändringarna i den så kallade Bryssel II-förordningen och handlar i huvudsak om korrekta hänvisningar till den nya förordningen. Genom den nya förordningen stärks barns och föräldrars rättssäkerhet. Det införs en allmän skyldighet för domstolen att låta ett barn uttrycka sina åsikter och att beakta åsikterna i förhållande till barnets ålder och mognad. Alla avgöranden om föräldraansvar görs direkt verkställbara i andra EU-länder och informationsutbytet mellan medlemsstaternas myndigheter förbättras. I ärenden som rör tillämpningen av 1996 års Haagkonvention, som gäller bortförande av barn, föreslås också att det införs en möjlighet för socialnämnden att höra barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Socialnämnden i Stockholms stad utgör fortsatt reservforum för de fall där ingen socialnämnd kan identifieras som behörig.

Justitiedepartementet har skickat promemorian på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 14 oktober 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Vårdnadstvister är svåra för alla inblandade och särskilt för barnen. Vid en internationell vårdnadstvist slits barnet dessutom mellan föräldrar i två länder. Ibland leder en konflikt mellan föräldrarna så långt att barnet olovligt förs bort eller hålls kvar av en av dem. Det är angeläget att det finns regler i EU som kan överbrygga de olikheter som finns mellan medlemsstaternas rättssystem och bidra till att tvister med en internationell anknytning kan lösas på ett förutsebart och effektivt sätt till barnets bästa.

Stadsledningskontoret är positivt till förslagen i departementspromemorian och de författningsändringar och kompletteringar som föreslås i svenska bestämmelser. Stadsledningskontoret instämmer i att det är angeläget att det finns regler i EU som kan överbrygga de olikheter som finns mellan medlemsstaternas rättssystem och bidra till att tvister med en internationell anknytning kan lösas på ett förutsebart och effektivt sätt till barnets bästa. Förslagen innebär även att informationsutbytet mellan medlemsstaternas myndigheter förbättras.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till de författningsförslag som föreslås och instämmer i att dessa stärker barns och föräldrars rättssäkerhet, särskilt för barnets delaktighet vid avgöranden i vårdnadstvister liksom vid placering av barn över landgränser inom EU. De ökade möjligheterna för barn att vara delaktiga är välkomna och ligger väl i linje med lagstiftningen som ryms i Barnkonventionen. Stadsledningskontoret vill dock särskilt framföra att det är av särskild vikt att implementeringen av författningsförslaget innefattar ett praktiskt stöd i att barn skyddas i sitt deltagande. Detta för att säkerställa att delaktigheten innebär att barnets bästa sätts i främsta rummet utan att barnets utsatthet ökar.

Socialnämnden i Stockholms stad utgör fortsatt reservforum för de fall där ingen socialnämnd kan identifieras som behörig.

Stadsledningskontoret instämmer i promemorians bedömning att socialnämndens utvidgade skyldighet att klarlägga barnets inställning, innan domstolen avgör ett ärende enligt överflyttningslagen om verkställighet eller om överflyttning av barn, i vissa fall kan innebära ett merarbete för kommunerna. Förslagen behandlar socialnämndens skyldighet att på begäran av en utländsk myndighet rapportera om ett barns situation och uttala sig om bland annat en förälders lämplighet. Det är dock viktigt att poängtera att så sker i praktiken redan i dag. Då förslagen i första hand berör ett begränsat antal ärenden bedömer stadsledningskontoret att kostnaderna är obetydliga.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2020 följande.

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss om Ökad rättssäkerhet och snabbare verkställighet i internationella familjemål (Ds 2020:18).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 oktober 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till de författningsförslag som föreslås i promemorian och anser att de kan leda till stärkt rättstrygghet särskilt för barnets delaktighet vid avgöranden i vårdnadstvister liksom vid placering av barn över landgränser inom EU. De ökade möjligheterna för barn att vara delaktiga är välkomna och ligger väl i linje med lagstiftningen som ryms i Barnkonventionen. Det är dock av särskild vikt att implementeringen av författningsförslaget innefattar ett praktiskt stöd i att barn skyddas i sitt deltagande. Detta för att säkerställa att delaktigheten innebär att barnets bästa sätts i främsta rummet utan att barnets utsatthet ökar. Förvaltningen vill särskilt framhålla promemorians påpekande att målet är att säkra en verklig och faktisk möjlighet för det berörda barnet att uttrycka sina åsikter.

Förvaltningen är positiv till promemorians förslag till förändringarna i den nya Bryssel II förordningen och tror att det kan leda till en större rättssäkerhet och stärkning av barnets rätt.